

Кримінальний процес та криміналістика

УДК 343.1:[355.4+614.2]

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18850565>

**Виявлення та протидія розкраданню бюджетних коштів у період
воєнного стану в Україні
(за матеріалами кримінальних проваджень у сфері охорони здоров'я)**

Саїнчин Олександр Сергійович,

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри криміналістики ННІПП

Національної академії внутрішніх справ, Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-0243-7524>

Лісогор Віталій Григорович,

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри криміналістики ННІПП

Національної академії внутрішніх справ, Київ, Україна

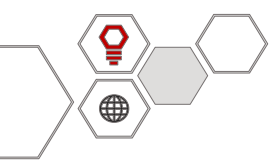
<https://orcid.org/0000-0003-2169-346X>

Нагайник Тарас Григорович,

старший викладач кафедри криміналістики ННІПП

Національної академії внутрішніх справ, Київ, Україна,

<https://orcid.org/0009-0006-0793-3649>

Кравченко Наталія Володимирівна,

викладач кафедри криміналістики ННІПП

Національної академії внутрішніх справ, Київ, Україна,

<https://orcid.org/0009-0000-9723-736X>

Романська Валерія Ігорівна,

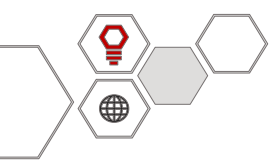
старший лаборант кафедри криміналістики ННІПП

Національної академії внутрішніх справ, Київ, Україна

<https://orcid.org/0009-0002-3492-0123>

Прийнято: 14.02.2026 | Опубліковано: 28.02.2026

Анотація. У дослідженні проведено аналіз методики розслідування кримінальних правопорушень розкрадання бюджетних коштів у сфері охорони здоров'я в період воєнного стану в Україні шляхом використання загально-філософських методів аналізу, синтезу, індукції, дедукції та спеціальних методів, притаманних юридичним наукам, таким як аналітичний, статистичний, кримінально-правовий, кримінальний процесуальний та криміналістичний. Дослідження дають змогу подальшої розробки формату криміналістичної характеристики вказаних кримінальних правопорушень. Виокремлено правові аспекти, що слугуватимуть за основу при визначенні проблематики розкрадання бюджетних коштів в галузі охорони здоров'я у період воєнного стану в Україні з характерними для даної сфери рисами, які потребують розроблення нових і вдосконалення існуючих методик розслідування. Авторами запропоновано правове визначення, обов'язкові та додаткові ознаки, надана характеристика кримінальних правопорушень, пов'язаних із розпорядженням бюджетними коштами у сфері охорони

здоров'я визначається, виходячи зі змісту поняття криміналістичної характеристики розкрадань бюджетних коштів. Визначено перелік обставин, що підлягають з'ясуванню та доказуванню під час розслідування розкрадання бюджетних коштів у сфері охорони здоров'я, розглянуто типові слідчі ситуації, версії та особливості проведення тактичних операцій щодо встановлення осіб, причетних до вчинення злочину. Деталізовано умови, види і форми взаємодії при розслідуванні правопорушень, вчинених у бюджетній сфері охорони здоров'я, виокремлено проблеми відомчої та міжвідомчої взаємодії. Визначено, що найбільш поширеним та ефективним засобом отримання доказової інформації є допит та встановлення свідків, конкретизовано застосування слідчих (розшукових) дій. Обґрунтовано застосування спеціальних знань у ході окремих слідчих дій і в рамках проведення експертизи, запропоновано комплексну судово-економічну експертизу.

Ключові слова: бюджетна сфера України, методика розслідування окремих видів правопорушень, кошти держави у сфері охорони здоров'я, воєнний стан, судово-медична методологія, кримінальне судочинство, боротьба з корупцією, фінансування охорони здоров'я.

Detection and Prevention of Budget Fund Embezzlement during Martial Law in Ukraine

(based on materials of criminal proceedings in the field of health care)

Oleksandr Sainchyn,

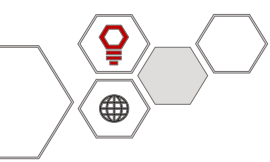
Doctor of Law, Professor,

Professor at the Department of Criminalistics,

Education and Research Institute of Law and Psychology,

National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-0243-7524>

Vitaly Lisogor,

PhD in Law, Associate Professor,
Professor at the Department of Criminalistics,
Education and Research Institute of Law and Psychology,
National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0003-2169-346X>

Taras Nahainyk,

Senior Lecturer at the Department of Criminalistics,
Education and Research Institute of Law and Psychology,
National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine,
<https://orcid.org/0009-0006-0793-3649>

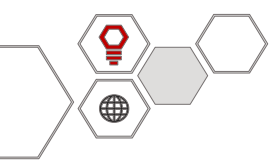
Natalia Kravchenko,

Lecturer at the Department of Criminalistics,
Education and Research Institute of Law and Psychology,
National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0000-9723-736X>

Valeria Romanska,

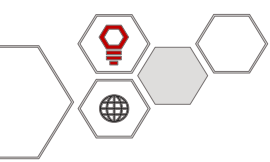
Senior Laboratory Assistant at the Department of Criminalistics,
Education and Research Institute of Law and Psychology,
National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0002-3492-0123>

Abstract. The study analyzes the existing methodology for investigating criminal offenses of embezzlement of budget funds in the field of health care during the period of martial law in Ukraine (2014-2025) by using general philosophical

methods of analysis, synthesis, induction, deduction and special methods inherent in legal sciences, such as analytical, statistical, criminal law, criminal procedural and forensic. The results of the study allow for further development of the format of the forensic characteristics of the specified criminal offenses. Legal aspects were identified that will serve as the basis for determining the issues of embezzlement of budget funds in the healthcare sector during the period of martial law in Ukraine. Offenses that are characteristic of this area and require the development of new and improvement of existing investigation methods were identified, a legal definition was proposed, mandatory and additional signs were proposed, a characteristic of criminal offenses related to the disposal of budget funds in the healthcare sector is determined based on the content of the concept of forensic characteristics of embezzlement of budget funds. A list of circumstances that are subject to clarification and proof during the investigation of embezzlement of budget funds in the healthcare sector was determined, typical investigative situations, versions and features of conducting tactical operations to identify persons involved in committing a crime were considered. The conditions, types and forms of interaction in the investigation of offenses committed in the budgetary sphere of health care are detailed, the problems of departmental and interdepartmental interaction are highlighted. It is determined that the most common and effective means of obtaining evidentiary information is interrogation and identification of witnesses, the use of investigative (search) actions is specified. The use of special knowledge in the course of individual investigative actions and within the framework of the examination is justified, a comprehensive forensic economic examination is proposed.

Keywords: budgetary sphere of Ukraine, methodology for investigating individual types of offenses, state funds in the sphere of health care, martial law, forensic methodology, criminal proceedings, anti-corruption, healthcare financing.

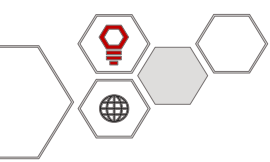

Бюджетна система в країні ґрунтується на засадах справедливого і неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами і територіальними громадами (ст.95 Конституції України) [1]. Бюджетна сфера як державних коштів, так і коштів громад є найбільш привабливими для їх розкрадання посадовими особами, вони розробляють за участю інших осіб різноманітні схеми, які дають їм змогу частину бюджетних коштів виводити на інші банківські рахунки, потім отримувати готівку та розробляти заходи ліквідації слідів їх злочинної діяльності. Більше за все такі розкрадання бюджетних коштів спостерігається на підприємствах будівництва, на теперішній час у оборонної діяльності та у сфері охорони здоров'я. Вказані обставини змушують науку звернутися до розроблення сучасної методології для протидії правопорушенням вказаного спрямування.

Аспекти кримінально-правової кваліфікації правопорушень у бюджетній сфері досліджували вітчизняні вчені Н. О. Гуторова, О. О. Дудоров, О. Г. Кальман, М. І. Мельник, М. І. Хавронюк, В. М. Руфанова, О. З. Гладун, на монографічному рівні відомі роботи закордонних науковців Ю. М. Демидова, А. В. Макарова та інших.

Суттєве значення для їх вирішення та окреслення загальних проблем викладені у працях О. М. Бандурки, А. Ф. Волобуєва, Т. С. Волчецької, В. Г. Гончаренка, А. В. Дулова, В. А. Журавля, Н. С. Карпова, Н. І. Клименко, В. П. Корж, О. Є. Користіна, В. С. Кузьмічова, В. В. Лисенка, О. Ф. Лубіна, В. Г. Лукашевича, Є. Д. Лук'янчикова, Г. А. Матусовського, В. Д. Пчолкіна, М. В. Салтевського, О. С. Саїнчина, М. О. Селиванова, Р. Л. Степанюка, Л. Д. Удалової, П. В. Цимбала, С. С. Чернявського, В. Ю. Шепітька, Б. В. Щура, О. О. Юхна та інших учених.

В останні роки низка наукових робіт на монографічному рівні були присвячені методиці розслідування розкрадань бюджетних коштів, зокрема А. Ф. Волобуєва (2001), С. С. Чернявського (2011), Р. Л. Степанюка (2012), А. П.

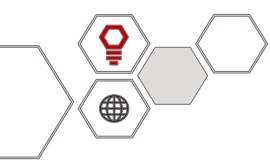

Запотоцького (2017), О.Ю. Камишанського (2018), Ю.О. Ліпіна (2019), О.П. Нікітінського (2021). У дослідженнях Трача С. С. (2023), Князева С.С. (2025) є пропозиції щодо розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із державним фінансуванням галузі охорони здоров'я, а у працях Харкевича Ю.І. (2024) виокремлено особливості розслідування розкрадань бюджетних коштів охорони здоров'я під час пандемії, проте до цього часу не проводилось комплексного наукового аналізу щодо розслідування злочинів у бюджетній сфері охорони здоров'я під час воєнних дій. Деякі питання залишаються дискусійними, маються розбіжності у наданні дефініцій певних кримінально-правових та криміналістичних визначень, які потребують подальшого дослідження з метою розвитку та вдосконалення. Вказані обставини негативно позначиться на науково-дослідній сфері та практичній діяльності органів досудового розслідування і суду.

Мета дослідження полягає в аналізі сучасного стану існуючої методики розслідування кримінальних правопорушень розкрадання бюджетних коштів у сфері охорони здоров'я в період воєнного стану в Україні (2014-2025рр.).

Методи дослідження полягають у застосуванні загально-філософських методів аналізу, синтезу, індукції, дедукції та спеціальних методів, притаманних юридичним наукам, таким як аналітичний, статистичний, кримінально-правовий, кримінальний процесуальний та криміналістичний.

У ст. 49 Конституції України зазначено, що у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно. Відповідно до Програми економічних реформ в Україні на 2010–2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», було взято курс на підвищення якості медичної допомоги [2, 3]. Стан здоров'я населення, відповідно до положень стратегії Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) «Здоров'я для всіх», ключових засад Європейської політики в охороні здоров'я «Здоров'я – 2020», є одним із головних напрямів сучасної

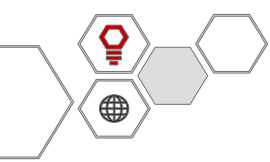
політики держави у сфері здоров'я (ВООЗ, 2020). Ще у 2017 році для реалізації вказаних положень було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства з питань діяльності закладів охорони здоров'я» (так званий закон про автономізацію) [4].

У бюджеті на 2020 рік в галузі медицини в Україні було передбачено 191 млрд грн. і на 2025 рік 217 млрд грн., на програму медичних гарантій у 2020 році 123 млрд грн. та 175,5 млрд грн. у 2025 році, на закупівлю ліків у 2020 році передбачено було 9,5 млрд грн. та 11,8 млрд грн. у 2025 році. На закупівлю вакцини від COVID-19 на 2020 рік державою виділено 2.6 млрд грн., на послуги для захисників України на 2025 рік спрямовано 939 млн грн. [5, 6].

Наприкінці 2020 році Рахункова палата України виявила порушень та недоліків використання бюджетних коштів міністерства охорони здоров'я (МОЗ) на загальну суму 26 млрд 258 млн грн. За цей рік аудитори перевірили 285 об'єктів, обсяг перевірених коштів – 1 трлн 185 млрд грн, з яких понад 71% (18,8 млрд грн) загального обсягу порушень та недоліків, виявлених Рахунковою палатою у 2020 році випадає на окремі напрямки діяльності МОЗ, крім цього не встановлено на які цілі витрачалося 418 млн, а для використання потреб діяльності МОЗ витрачено більше 400 млн з елементами завищення обсягу виконаних робіт [7].

За результатами проведених аудитів Рахункова палата підготувала та надіслала 462 документи для відповідного реагування до прокуратури та ГУНП. У 2020 році за результатами 17 аудитів підрозділів МОЗ надіслано 21 повідомлення правоохоронним органам щодо виявлених ознак кримінальних правопорушень, де за результатами 10 контрольних заходів правоохоронними органами розпочато 22 досудові розслідування у кримінальних провадженнях.

В умовах епідемії з березня 2020 року фахівці Рахункової палати почали відслідковувати видатки на боротьбу з COVID-19. Спільно з

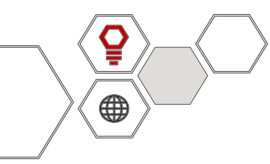

громадськими активістами, станом на 1 січня 2021 року, перевірено 367 тисяч платежів на суму 105 млрд гривень. Встановлено, що 11,9 млрд грн із Фонду боротьби з COVID-19 залишилися не використаними, переважно, через неналежну координацію дій Уряду на боротьбу з пандемією. Для встановлення загальних втрат бюджетних коштів, які виділяються МОЗ, РПУ провела ревізією окремих питань фінансово-господарської діяльності Міністерства охорони здоров'я України за період з 01.01.2016 по 31.12.2020 року встановлено порушень, які призвели до матеріальної шкоди (втрат), на суму 1 мільярд 169 млн грн та інших порушень фінансової дисципліни на суму 107 млн. грн. [7].

За матеріалами перевірки РПУ в період 2016-2020 року підрозділами досудового слідства за ознаками ст.ст.191, 210, 211 КК у рамках розкрадання бюджетних коштів розслідувалося 542 кримінальних проваджень по яких 136 рішення суду набрали законної сили. Але зазначається відсутність теоретико-методологічних основ розслідування злочинів, вчинених у бюджетній сфері вчинених у сфери охорони здоров'я, що призводить до труднощів і суперечностей у формуванні відповідних окремих криміналістичних методик, знижує їх наукову та практичну цінність рекомендацій, ускладнює їх впровадження в практику. Вказані обставини й і обумовили тему дослідження та її актуальність.

Виділяються загальні способи розкрадання бюджетних коштів за наступними критеріями: а) способи, що застосовуються службовими (матеріально-відповідальними) особами бюджетних установ; б) способи посягань на бюджетні кошти, державне і комунальне майно з боку підприємців. В одній та іншій групі способів як співучасники можуть виступати підприємці і службові особи бюджетних установ відповідно.

Способи, до яких вдаються працівники бюджетних установ МОЗ, можна класифікувати на підгрупи у залежності від мети злочину: а) способи

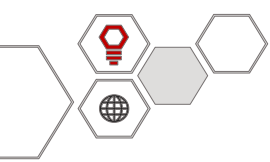
привласнень бюджетних коштів, іншого державного або комунального майна; б) способи корупційної наживи за рахунок розпорядження бюджетними коштами та іншим державним або комунальним майном; в) способи без господарського використання бюджетних коштів, іншого державного або комунального майна; г) способи кримінально-караних бюджетних правопорушень; г) способи злочинів, пов'язані з порушенням трудових прав працівників [5, 6].

У свою чергу, способи посягань з боку підприємців, які знаходяться у договірних стосунках, або утворені МОЗ, можна поділити на такі групи: а) способи шахрайського заволодіння бюджетними коштами, іншим державним або комунальним майном; б) способи привласнень бюджетних коштів, іншого державного або комунального майна; в) способи незаконного отримання фінансової допомоги з бюджетів; г) способи уникнення фінансових санкцій від держави [10].

За кримінально-правовою ознакою (об'єктивною стороною певного складу злочину) слід виділяти способи злочинів, передбачених відповідними статтями КК України [11].

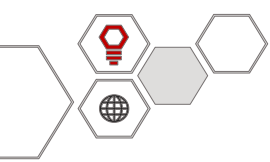
За загальним механізмом злочинної діяльності можуть бути розглянуті: а) способи окремих злочинів; б) технології злочинної діяльності. Мова іде про шахрайство (ст. 190 КК України) чи привласнення розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК України), які привели до часткової втрати бюджетних коштів.

До цієї групи, зокрема, відносяться різні варіації злочинних діянь посадових осіб МОЗ, пов'язані з заволодінням бюджетними коштами, іншим державним або комунальним майном шляхом обману або з використанням свого службового становища: а) обманне одержання бюджетного фінансування за допомогою підроблених документів із метою подальшого привласнення коштів; б) завищення ціни на поставлений товар, обсягів

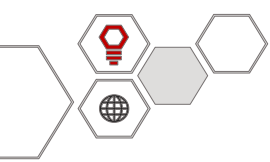
виконаних робіт, профінансованих з державного або місцевого бюджету, у тому числі привласнення коштів службовими особами бюджетних установ при здійсненні закупівель за бюджетні кошти, що включає комплекси діянь, які полягають у закупівлі товарів і послуг у фіктивних підприємств – посередників (в такому випадку привласнюються кошти, нібито сплачені за «послуги» фіктивної фірми); оплаті зайвого обсягу товарів або послуг, маніпуляціях із якістю товарів або послуг тощо; в) розкрадання бюджетних коштів із використанням механізмів відшкодування податку на додану вартість; г) привласнення бюджетних коштів шляхом їх перерахування на рахунки фіктивних (підставних) адресатів; г) здійснення незаконних виплат заробітної плати, матеріальної допомоги та інших платежів за рахунок бюджетних коштів; д) розкрадання матеріальних цінностей, що знаходяться у державній чи комунальній власності, у тому числі привласнення майна службовими особами бюджетних установ, державних і комунальних підприємств при його відчуженні, що супроводжується іншими злочинами [12 - 14].

Виникають певні питання, коли посадові особи направляють свої злочинні діяння за ознаками корупційної спрямованості, вчинених у бюджетній сфері охорони здоров'я (ст. 368 КК України). Тобто на етапі реалізації злочинного плану розкрадання бюджетних коштів правоохоронні органи завжди мають справу з подіями корупційної спрямованості. Наслідком таких дій, як правило, є його незаконне відчуження на користь третіх осіб. Зловживання посадовими особами своїх обов'язків полягає у наступному: а) одержання службовими особами бюджетних установ неправомірної вигоди, поєднане із підробленням та вчиненням інших злочинів при вимаганні «відкату» при наданні дозволу на реалізацію економічної діяльності підприємством; б) закупівлі товарів і послуг за заздалегідь обумовленими завищеними цінами, коли частина «надлишку» передається чиновникам у

вигляді готівки за укладення завідомо не вигідного контракту; в) зловживання службовим становищем службовими особами органів державної влади, місцевого самоврядування з метою збагачення за рахунок бюджетних коштів, іншого державного або комунального майна, поєднане зі службовим підробленням, службовою недбалістю, яке поєднано з одержанням незаконної винагороди від зацікавлених осіб; г) зловживання службовим становищем службовими особами органів державної влади, місцевого самоврядування в інтересах третіх осіб – одержувачів бюджетних коштів; д) перевищення влади або службових повноважень при розпорядженні бюджетними коштами, іншим державним або комунальним майном, поєднане зі службовим підробленням [15, 16].

Зазначається, що з точки зору формулювання наукової проблеми осмислення правопорушень з розкрадання бюджетних коштів, то нами в даному випадку пропонується розглядати їх у сукупності зі ст.ст. 364 або 365; ст.ст. 210 або 211 КК України. Крім цього мають місце фіктивне підприємництво (ст. 205 КК України), легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (ст. 209 КК України), шахрайство з фінансовими ресурсами (ст. 222 КК України), підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів (ст. 358 КК України), зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України), службове підроблення (ст. 366 КК України) та інші злочинні посягання [11]. Але для авторів спостерігалися певні складності у формулювання наукової проблеми криміналістичного забезпечення розслідування вказаних правопорушень, які вчиняються в умовах воєнного стану. Автори дійшли висновку про необхідність дослідження цієї проблеми на окремому науковому рівні.

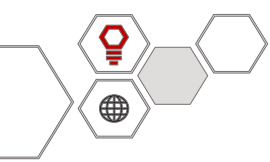

Результати проведеного дослідження дають змогу подальшої розробки формату криміналістичної характеристики та її окремих елементів при розслідуванні вказаних кримінальних правопорушень.

Висновки дають змогу вважати за необхідним зазначити деякі правові аспекти, на які потрібно спиратися при визначенні проблематики розкрадання бюджетних коштів в галузі охорони здоров'я, до яких віднести наступні:

1. Встановлено, що бюджетна сфера охорони здоров'я з позиції адміністративно-правового інтересу повинна розглядатись як своєрідна область діяльності, пов'язана з формуванням, розподілом і використанням бюджетних коштів, а також розпорядженням іншим державним і комунальним майном. Таке розуміння дозволяє виокремити правопорушення, що є характерними для даної сфери та потребують наукових досліджень в аспекті розроблення нових і вдосконалення існуючих методик розслідування, а також сформулювати їх правове визначення, обов'язкові та додаткові наступні ознаки:

- кримінально-правові - під злочинами в бюджетній сфері охорони здоров'я слід розуміти передбачені Кримінальним кодексом України суспільно небезпечні винні діяння, вчинені суб'єктами злочину в області діяльності, пов'язаної з формуванням, розподілом і використанням бюджетних коштів, а також у зв'язку з розпорядженням іншим державним, комунальним майном. Їхніми обов'язковими відмінними ознаками є: вчинення у специфічній сфері діяльності – бюджетній; предмет посягання (бюджетні кошти, інше державне або комунальне майно); суб'єкт злочину (особа, яка уповноважена або причетна до діяльності, пов'язаної з формуванням, розподілом і використанням бюджетних коштів, розпорядженням іншим державним, комунальним майном); вчинення злочину з використанням механізмів господарської діяльності. У свою чергу, додатковими (факультативними) ознаками виступають корисливий мотив або недбале

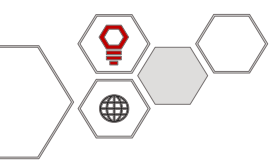
ставлення винної особи до своїх професійних функцій, спричинення матеріальної шкоди в першу чергу державі, місцевим громадам, а також зв'язок із порушеннями регулятивного законодавства;

- класифікація правопорушень у бюджетній сфері, здійснена у залежності від типу господарської діяльності, конкретної галузі такої діяльності, кримінально-правової кваліфікації діянь, а також від масштабу (загальних ознак механізму) злочинної діяльності. Правопорушення, що вчиняються у сфері охорони здоров'я класифіковані наступним чином: а) організації виконання бюджетів; б) казначейському обслуговуванні бюджетних коштів; в) розподілі бюджетних надходжень; г) виконанні бюджетів за доходами; г) розподілі бюджетних асигнувань між розпорядниками й одержувачами; д) затвердженні планово-кошторисної документації (кошторисів, паспортів бюджетних програм, порядків використання бюджетних коштів); е) взятті бюджетних зобов'язань; є) отриманні товарів, робіт і послуг; ж) здійсненні платежів відповідно до бюджетних зобов'язань; з) використанні товарів, робіт і послуг для виконання заходів бюджетних програм; и) повернення кредитів до бюджету;

- характеристика кримінальних правопорушень, пов'язаних із розпорядженням бюджетними коштами у сфері охорони здоров'я визначається, виходячи зі змісту поняття криміналістичної характеристики розкрадань бюджетних коштів [17].

Найбільш характерними елементами для певної множини правопорушень, зокрема, тих, що вчиняються у бюджетній сфері охорони здоров'я України, на нашу думку, є предмет, обстановка, способи, сліди злочину та особа злочинця [18].

Кожний з названих елементів має свою внутрішню будову і специфіку, що потребує окремого дослідження. Сліди злочинів, як елемент характеристики злочинів відноситься до числа основних. Типовими носіями

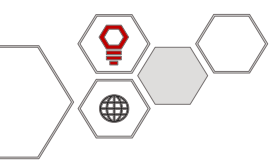
матеріальних слідів є: а) документи; б) електронні носії інформації та інші предмети злочину; в) обстановка місця події. Обстановка злочину включає в себе матеріальні, виробничі та соціально-психологічні фактори середовища, в якому вчиняється злочин. Вона може впливати на формування всіх інших елементів криміналістичної характеристики, визначати характер поведінки осіб, що беруть участь у ньому.

За місцем діяльності злочини, що розглядаються, можуть вчинятись у: а) бюджетних установах МОЗ; б) підприємствах державної/комунальної форми власності; в) медичні закупівлі; г) академії медичних наук; д) оплата лікування хворих за кордоном; є) медичні заклади відомчого підпорядкування; ж) медичні санаторії-профілакторії.

Особа злочинця визначається виключно як посадова особа.

2. Узагальнений перелік обставин, що підлягають з'ясуванню та доказуванню під час розслідування розкрадання бюджетних коштів у сфері охорони здоров'я: а) чи мало місце розкрадання бюджетних коштів; б) що мало місце – умисні дії посадових осіб, зловживання владою або злочинна недбалість; в) яким способом, за допомогою яких осіб знарядь вчинено правопорушення; г) в який час та в у кому місце вчинене розкрадання; д) обставини, за яких вчинено правопорушення; ж) особа злочинця та його співучасники, роль кожного з них у вчиненні правопорушення; з) фінансові втрати з бюджету; і) обставини, що сприяли розкраданню бюджетних коштів, заходи, яких треба вжити для попередження таких злочинів.

3. Типові слідчі ситуації, версії та особливості проведення тактичних операцій щодо встановлення осіб, причетних до вчинення злочину розробляються з урахуванням складної класифікаційної систему слідчих ситуацій: а) проблемні; б) конфліктні; в) тактичного ризику; г) організаційно-непорядковані; г) змішані.

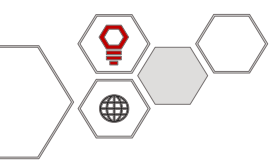

Такий підхід можна при розробці наступних слідчих ситуації: а) причетним до злочину особам відомо про виявлення правопорушення правоохоронними органами, всі дії в межах злочинного умислу доведено до кінця або перервано; б) усім або деяким причетним до злочину особам (членам групи) невідомо про виявлення їхньої діяльності, яка повністю не припинена [19].

4. Найбільш загальними типовими тактичними операціями, які пропонується застосовувати при розслідуванні правопорушень у кредитно-фінансовій сфері охорони здоров'я, вважається «Пошук», «Документ», «Встановлення осіб, причетних до злочину», «Затримання», «Доказування способу привласнення або розтрата», «Перевірка обґрунтованості визначення розміру шкоди та її відшкодування», «Фіксація злочинної діяльності за тими фактами, що були виявлені в ході розслідування», «Пошук нових носіїв інформації про злочин», «Доказування способу привласнення або розтрата», «Перевірка обґрунтованості визначення розміру шкоди та її відшкодування», «Фіксація злочинної діяльності за тими фактами, що були виявлені в ході розслідування», «Статус суб'єкта злочину», «Співучасники», «Серія», «Матеріальна шкода», «Пошук злочинця», «Захист від зовнішнього впливу на слідство», «Нейтралізація ненасильницького тиску на свідків (потерпілих)», «Захист свідка» [20].

5. Під взаємодією при розслідуванні необхідно розуміти узгоджену спільну діяльність уповноважених суб'єктів (органів і посадових осіб), яка полягає у застосуванні засобів, прийомів і методів збирання, дослідження, оцінки та використання доказів з метою виявлення, розслідування, судового розгляду правопорушень, запобігання їм [9].

Класифікація видів і форм взаємодії при розслідуванні правопорушень, вчинених у бюджетній сфері охорони здоров'я, можлива із застосуванням

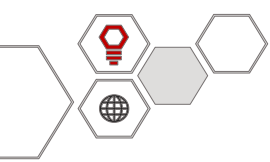

різних підстав, що дозволить більш комплексно підійти до зазначеної проблеми.

Зокрема умовами взаємодії є: а) найсуворіше дотримання законності; б) плановість; в) швидкість, активність і широке застосування науково-технічних засобів в ході розслідування; г) обов'язкове залучення громадськості; д) правильне ставлення до оцінки доказів; ж) знання кожним учасником взаємодії повноважень і форм діяльності органів слідства та прокуратури; з) суворе розмежування компетенції учасників взаємодії; і) провідна роль слідчого та процесуального керівника в процесі взаємодії; к) нерозголошення даних досудового слідства, а також засобів і методів, що застосовуються в розшукової діяльності, відносна самостійність оперативних підрозділів у виборі засобів і методів, використовуваних для здійснення розшукових заходів при виконанні ст.41 КПК України.

Відмічаються проблеми відомчої та міжвідомчої взаємодії, серед яких можливо виділити наступні форми взаємодії слідчих і оперативних працівників та процесуальних керівників: 1) міжвідомчі форми взаємодії слідчих (слідчих та працівників поліції та ін.); 2) відомчі форми взаємодії слідчих та оперативних працівників. 3) процесуальна взаємодія (т.з. процесуальна підпорядкованість) між слідчим та процесуальним керівником; 4) взаємодія з ДАС та РП [21].

6. При проведенні слідчих дій встановлена можливість негайного проведення огляду місця скоєння правопорушення, на якість проведення якої може вплинути загрозлива обстановка можливості знищення доказової інформації. В такому випадку рекомендують проведення слідчих (розшукових) дій, які допоможуть слідчому змодельовати картину вчиненого злочину. Але, треба брати до уваги, що втрачені можливості під час проведення первинного огляду місця події не можна компенсувати ні

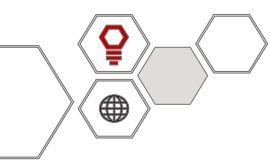

повторним, ні додатковим оглядом, у зв'язку з можливими знищенням слідів злочину (імітація пожежі, затоплення приміщення, крадіжка, тощо) [22].

Звертається увага на підготовку до огляду, де необхідно: 1. Реалізувати заходи щодо забезпечення охорони місця події та запобігання, ліквідації або зменшення шкідливих наслідків по знищенню доказів злочину. 2. Ознайомитись з інструкціями, наказами, які встановлюють рух документів у різних інстанціях. 3. З'ясувати спрямованість спеціальності та переконатись у кваліфікації і компетентності того фахівця, якого доцільно запросити до участі в ОМП, а також, за необхідності – проконсультуватись у нього щодо питань, які можуть виникнути в процесі огляду (експерти з обігом документів, судово-економічних експертів). Огляд місця події проводиться за загальними криміналістичними принципами огляду ст.214 КПК [23 - 25].

Визначено, що найбільш поширеним та ефективним засобом отримання доказової інформації при розслідуванні кримінальних правопорушень, в тому числі злочинів, пов'язаних з розкраданням бюджетних коштів у сфері охорони здоров'я, є допит та встановлення свідків. В статтях 224-226, 232, 351-354, 356 КПК України визначено порядок проведення допиту і фіксації його результатів. Свідки – службові особи: а) які надавали розпорядження на проведення певних дій, які приведуть до розкраданню бюджетних коштів. Наприклад, особи, що були присутні при відданні злочинного розпорядження; особи, які володіють інформацією про факти можливості/неможливості виконання злочинного розпорядження посадової особи (водії, секретарі, бухгалтери тощо); б) особи, які обслуговують матеріальні процеси списання бюджетних коштів (чи діяли вони умисно чи з необережністю); в) свідки з числа осіб, які виконували роботи, але не були обізнані про їх злочинний характер [15].

Зазначена можливість застосування наступних слідчих (розшукових) дій: а) аудіо, відеоконтроль особи: б) накладання арешту на кореспонденцію;

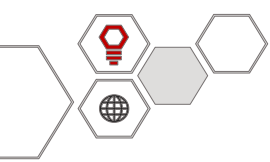

в) огляд і виїмка кореспонденції; г) зняття інформація з транспортних телекомунікаційних мереж; д) зняття інформації з електронних інформаційних систем без відома її власника, володільця, або утримувача; є) обстеження публічно недоступних місць, житла, чи іншого володіння особи; ж) спостереження за особою в публічно доступних місцях; з) аудіо, відеоконтроль місця; і) негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження; к) спостереження за річчю, або місцем у публічно доступних місцях (ст.ст.260-274 КПК). Звертається увага на необхідність дозволу суду на проведення вказаних заходів [26, 27].

7. У широкому розумінні спеціальними знаннями в кримінальному провадженні є будь-які професійні знання, необхідні для вирішення питань, що постають під час здійснення досудового розслідування і судового провадження. У вузькому – це будь-які професійні знання обізнаних осіб, залучених сторонами до вирішення завдань кримінального провадження у встановленому законом порядку [9, 28].

У кримінальній процесуальній діяльності спеціальні знання застосовуються у двох формах: 1) використання спеціальних знань у ході окремих слідчих дій; 2) і в рамках проведення експертизи. Досить проблемними та специфічними, а водночас і ефективними при допомозі у вирішенні завдань кримінального провадження, є: а) консультації обізнаних осіб; б) призначення ревізій; в) участь фахівців у підготовці окремих заходів під час розслідування; г) участь спеціалістів у слідчих (розшукових) діях і негласних слідчих (розшукових) діях; г) призначення судових експертиз [9, 29].

8. Відповідно до «Переліку основних видів судових експертиз та експертних спеціальностей, за якими присвоюється кваліфікація судового експерта фахівцям науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України», до виду економічної експертизи віднесено три

експертні спеціальності: а) дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку, рахункової палати, аудиторський служби і звітності; б) дослідження документів про економічну діяльність підприємств і організацій; в) дослідження документів про фінансово-кредитні операції. Таким чином, перша спеціальність дає можливість проводити судово-бухгалтерську, друга – експертизу економіки підприємства, а третя – фінансово-кредитну експертизу. Відповідно ці три підвиди досліджень на сьогодні складають вид судово-економічних експертиз в Україні. Запропоновано комплексну судово-економічну експертизу [30 - 32].

Список використаних джерел

1. Конституція України : від 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. 141 с.
2. Новий курс: реформи в Україні. 2010 — 2015 : Нац. доп. / за заг. ред. В. М. Гейця [та ін.]. К. : НВЦ НБУВ, 2010. 232 с.
3. Програма економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» / Комітет з економічних реформ [Електронний ресурс] : Режим доступу : <https://uknr.mk.gov.ua/store/files/1322057426.pdf> (дата звернення 21.11.2025).
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства з питань діяльності закладів охорони здоров'я [Електронний ресурс] : Закон України від 06.04.2017 р. № 2002-VIII. Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2002-19> (дата звернення 21.02.2026).
5. Верховна Рада України ухвалила бюджет на 2020 рік [Електронний ресурс] : Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/news/u-kvitni-nastupnogo-roku-princip-groshi-jdut-za-paciyentom-zapracyuye-na-vsih-rivnyah-medichnoyi-dopomogi-byudzheta>

2020#:~:text=%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%BD%D1%83%20%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%83%20%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D1%83%20%E2%80%94%2019%2C1%20%D0%BC%D0%BB%D1%80%D0%B4,%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%BB%D1%8E%20%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B7%201%20%D0%BA%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8F%202020%20%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%835 (дата звернення 21.11.2025).

6. Хмілевський О.В. Видатки на сферу охорони здоров'я збільшили на 38,8 млрд грн. [Електронний ресурс] : Режим доступу : www.umj.com.ua/uk/novyna-271480-vidatki-na-sferu-ohoroni-zdorov-ya-zbilshili-na-38-8-mlrd-grn (дата звернення 21.11.2025).

7. Звіт Рахункової палати за 2020рік [Електронний ресурс] : Режим доступу : https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Reports/2020/ZVIT_RP_2020.pdf (дата звернення 21.11.2025).

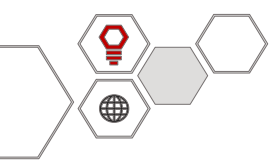
8. Мудрецька Г. В. Методика розслідування викрадень бюджетних коштів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Ірпінь, 2011. 17 с.

9. Степанюк Л. Теоретичні засади методики розслідування злочинів, вчинених у бюджетній сфері України: дис. ...докт. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2012. 321 с.

10. Нікітінський О. П. Розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із розпорядженням бюджетними коштами у сфері охорони здоров'я : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2021. 308 с.

11. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 21.11.2025).

12. Степанюк Р. Л. Типові технології викрадень бюджетних коштів як

елемент криміналістичної характеристики злочинів. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2013. № 2. С. 154–161. URL : http://nbuv.gov.ua/jpdf/VKhnuvs_2013_2_22.pdf (дата звернення 21.11.2025).

13. Трач С. С. Криміналістична методика розслідування кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності в Україні : монографія. Одеса : Вид-во «Юридика», 2023. 452 с.

14. Князєв С. В. Теорія та практика розслідування кримінальних правопорушень у бюджетній сфері України: дис. ...докт. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2025. 517 с.

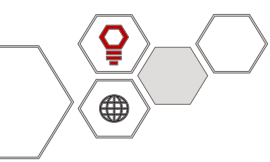
15. Князєв С. В. Криміналістична методика розслідування кримінальних правопорушень у бюджетній сфері України: монографія. Київ : «Видавництво Людмила», 2024. 482 с.

16. Харкевич Ю. І. Криміналістична методика розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із державним фінансуванням галузі охорони здоров'я в умовах пандемії : дис. ... докт. філософії : 081. Право. Київ, 2024. 222 с.

17. Правопорушення в бюджетній сфері України: протидія, розслідування, відповідальність; правова характеристика правопорушень; актуальна судова практика; особливості правозастосування під час воєнного стану. / За заг. ред. Копотуна І. М. Київ. ВД «Професіонал», 2024. 323 с.

18. Василичук В. І. Оперативно-розшукова характеристика осіб, які вчиняють злочини у бюджетній сфері. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2011. № 25–26. С. 55–65. URL : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/boz_2011_25-26_6.pdf (дата звернення 21.11.2025).

19. Степанюк Р. Л. Сучасні криміналістичні засоби та методи протидії злочинності : навч. посіб. / Р. Л. Степанюк, В. О. Гусєва ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Х ХНУВС, 2024. 232с.

20. Князєв С.В. Типові слідчі ситуації у розслідуванні кримінальних правопорушень у бюджетній сфері та алгоритми їх вирішення. Юридичний науковий електронний журнал. № 2/2024. С. 748-752. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-2/187>.

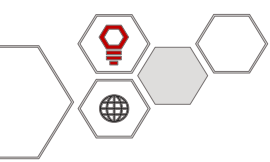
21. Сиводєд І. С. Процесуальні аспекти взаємодії слідчих та прокурорів з підрозділами міністерства оборони, громадськими об'єднаннями та засобами масової інформації та іноземними державами // Scientific progress: innovations, achievements and prospects. Proceedings of the 1st International scientific and practical conference. MDPC Publishing. Munich, Germany. 2022. Pp. 550-555. URL: <https://sci-conf.com.ua/i-mizhnarodna-naukovo-praktichnakonferentsiya-scientific-progress-innovations-achievements-and-prospects-9-11-10-2022-myunhen-nimechchina-arhiv/> (дата звернення 21.11.2025).

22. Алгоритми дій працівників захисту економіки Національної поліції при виявленні та документуванні злочинів, що пов'язані з викраданнями в бюджетній сфері : метод. рек. / О. А. Сидоров, Д. П. Тишлек, С. В. Бабанін та ін. Дніпро, 2018. 47 с.

23. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 21.11.2025).

24. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за заг. ред. професорів В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. Київ : Юстініан, 2012. 1223 с.

25. Тетерятник Г. К. Теоретико-правові питання проведення невідкладних слідчих (розшукових) дій в умовах надзвичайних правових режимів. Правова позиція. Серія: Право. 2021. № 1. С. 137–141. DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-6473.2021-1.25>.

26. Чорноус Ю. М. Слідчі дії: поняття, сутність, напрями розвитку та удосконалення : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2005. 245 с.

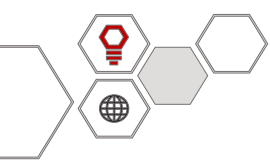
27. Гловюк І., Дроздов О., Тетерятник Г., Фоміна Т., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану: науковопрактичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Вид. 2. Дніпро-Львів-Одеса-Харків, 2022. Станом на 03 травня 2022 р. 82 с. URL : [https://www.researchgate.net/publication/366684199_Glovuk_I_Dr ozdov_O_Teteratnik_G_Fomina_T_Rogalska_V_Zavtur_V_Osoblivij_rez im_dosudovogo_rozsliduvanna_sudovogo_rozgladu_v_umovah_voennog o_stanu_naukovo-prakticnij_komentar_Rozdilu_IX-1_Kriminalnogo_pr](https://www.researchgate.net/publication/366684199_Glovuk_I_Droz dov_O_Teteratnik_G_Fomina_T_Rogalska_V_Zavtur_V_Osoblivij_rez im_dosudovogo_rozsliduvanna_sudovogo_rozgladu_v_umovah_voennog o_stanu_naukovo-prakticnij_komentar_Rozdilu_IX-1_Kriminalnogo_pr) (дата звернення 21.11.2025).

28. Степанюк Р. Л. Використання спеціальних знань під час розслідування злочинів у бюджетній сфері України. Криміналістичний вісник : наук.-практ. зб. / голов. ред. Коваленко В. та ін. / ДНДЕКЦ МВС України ; НАВС. К. : ТОВ «Еліт Прінт», 2012. № 17. С. 102–108.

29. Державне бюро розслідувань: на шляху розбудови : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 16 червня 2018 р., м. Одеса / редкол.: Г. О. Ульянова (голова) [та ін.]. Одеса : Юридична література, 2018. 432 с.

30. Цимбал П. В., Антонюк А. Б., Кузьменко О. В., Омельчук Л. В., Тимошенко О. А. Судово-експертна діяльність в Україні : навч. посіб. Київ : ПВНЗ «Європейський університет», 2024. 188 с.

31. Бідняк В. А., Бідняк Г. С., Чаплинський К. О. Теоретичні, правові та праксеологічні засади використання спеціальних знань під час розслідування злочинів, пов'язаних із державним фінансуванням в галузі охорони здоров'я : монографія. Одеса : Гельветика, 2021. 260 с.

32. Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : затв. наказом М-ва юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (дата звернення 21.11.2025).